

Ruben Nirvi 1905—1986¹

Suomen kielen harrastajille Ruben Nirvin kuva on jäänyt mieleen lähtemättömästi.

Tutkijana Ruben Nirvi kulki omaa selkeää uraansa, jonka lähtökohdat olivat itse eleyssä kenttätyössä. Jo opiskeluaikanaan hän ahkeroi sanastajana Raja-Karjalan Suistamolla, ja sitä seurasi kuin luonnostaan kiinnitys Sanakirjasäätiön

palvelukseen ja nelivuotinen kausi Kiihtelysvaaran murteen sanavarojen tallentajana. Kolmikymmenluvulla kerätyistä suurista pitäjänsanastoista Ruben Nirvin Kiihtelyksen sanasto on kaikkein laajimpia ja runsassisältöisimpiä. Ja jatkosodan jälkeisissä ankeissa oloissa hän aloitti vielä kolmannen murteentallennustyönsä, jota muiden toimien ohessa kesti neljännevuosisadan. Sen työn kohteena olivat Inkerin ortodoksisten kanta-asukkaiden, pakolaisina Suomeen ja Ruotsiin muuttaneiden inkeroisten, puhumat murteet. Suomen ja sen sukukielten tutkimukselle Ruben Nirvi siten onnistui pelastamaan rungon, vieläpä hyvin oksikkaan ja lehvikkään rungon, kolmesta häviävästä murretyypistä. Niille oli vielä yhteistä se, että ne kaikki olivat perimmältään samaa lähtöä: Laatokan rantojen muinaiskarjalan perua. Ruben Nirvin sanastustyöt ovat laajasti käsitetyn karjalaisuuden muistomerkkejä.

Kaikkien tuon karjalaisuuden harrastajien ulottuville Ruben Nirvin kokoelmat ovat ehättäneet painoasuisinakin. Puoliväliin ehtineessä Karjalan kielen sanakirjassa hänen Suistamon-keräelmänsä on ollut tärkeimpiä lähteitä. Hänen Kiihte-

¹ Kotikielen Seuran kunniajäsen ja Virittäjän toimitusneuvoston jäsen professori Ruben Erik Nirvi kuoli lyhyen sairauden jälkeen Helsingissä 26. tammikuuta 1986. Hänen elämäntyötään ovat Virittäjässä kuvanneet Eino Leskinen (1065 s. 349—351) ja Alpo Räisänen (1980 s. 351—353); hänen myöhäistuotannostaan ovat kirjoittaneet Alpo Räisänen (1983 s. 420—427) ja Jaakko Sivula (1983 s. 427—430). Nyt julkaistavat muistosanat on lausuttu vainajan siunauksen jälkeen pidetyissä muistajaisissa Roihuvuoren seurakuntasalissa 7. helmikuuta.

lyksen-kokoelmansa ydin tulee vähitellen julki Suomen murteiden sanakirjassa, jonka pitkäaikaisena artikkeliseppänä hän itse oli. Mutta vielä kiinteämpänä, vielä täydellisempänä kokonaisuutena se on jo nyt ilmaantunut kaikkien saataville hänen yli 2 500-sivuisessa Kiihtelysvaaran murteen sanakirjassaan, toistaiseksi ainoassa yhden pitäjänmurteen sanakirjassamme. Se on verraton lähdekirja: se osoittaa kaikinpuolisen havainnollisesti, minkä määrän ilmaisukeinoja ihmiset yhdessä aloillaan pysyneessä, kulttuuriltaan vanhakantaisessa pitäjässä hallitsivat vielä ennen toista maailmansotaa. Se on syvällinen opas myös karjalaisen kulttuurin tuntemukseen; asiat kiinnostivat Nirviä siinä kuin niihin kytkeytyneet sanatkin.

Kiihtelysvaaran sanakirja on monumentti mutta samalla kestävä käyttöteos. Niin on myös Inkeröismurteiden sanakirja, johon Ruben Nirvi sulatti omat keräämänsä ja muiden talteen saamat sanavarat. Se on kaikkien itämerensuomea tutkivien nykyinen ja tuleva perusteos.

Yksin näissä sanastajan ja leksikografin voiman- ja taidonnäytteissä olisi suuren elämäntyön ainekset. Mutta Ruben Nirvi ei ollut vain toimen mies, hän oli myös pohtija, joka osasi ihmettelemisen taidon. Alusta alkaen häntä kiehtoivat syvemmät kysymykset: mitä tämä kaikki heijastaa? miten se selittyy? mihin laajempiin yhteyksiin se liittyy? Näiden kysymysten parissa hän askaroi jo Kiihtelyksen vaaraimaisemissa sanastoa muistiin pannelsaan; häntä viehätti erityisesti synonyymisten tai lähes synonyymisten ilmausten tarkkailu. Tältä pohjalta sitten jatkosodan vielä kestäessä valmistui kapteeni Nirvin väitöskirja »Sanankieltoja ja niihin liittyviä kielenilmiöitä itämerensuomalaisissa kielissä». Se oli kielentutkimusta mutta myös kulttuurintutkimusta; hyvin nykyaikaisella tavalla Ruben Nirvi jo tuolloin oivalsi sen, ettei kieltä voi tarkastella pelkästään omariittoisena järjestelmänä, vailla yhteyksiä kielenkäyttötilanteisiin, kielenpuhujiin ja heidän yhteisöön, sen aineelliseen kulttuuriin mutta myös sen

käyttätymisnormeihin ja uskomuksiin.

Sama käsitystapa jatkuu sitten hänen myöhemmässä tuotannossaan. Sen hedelmiä ovat hallittu teos »Synonyymitutkimuksia sukulaisnimistön alalta» ja kakiosainen »Sanoja ja käyttäytymistä», sen hedelmiä myös hänen lukuisat suppeammat tutkielmansa. Jo Ruben Nirvin sanastusseudut suuntasivat toisaalta hänen huomionsa karjalaispohjaisten kielimuotojen varhaishistoriaan. Siltä alalta on muun muassa hänen taitava synteesisä »Inkeröismurteiden asemasta». Vain virkeänä ikämiehenä hän palaili samoihin aihepiireihin. Neljä vuotta sitten hän julkaisi runsastietoisien ja hyvää tieteellistä fantasiaa osoittavan tutkimuksen kosintaja hääsanaston alalta; hänen viimeisekseen jäi joulun alla käsikirjoituksena valmistunut tutkimus, joka varmaan pian saadaan julki painosta. Tutkimukseksi eivät enää ennättäneet muokkautua hänen uusimmat ajatuksensa inkeröismurteiden keskinäisistä suhteista. Ne olivat hänen mielessään selkeinä, kun äkillinen sairaus yllätti.

Ruben Nirvin kuulas tutkijantyö on niitä, joita aika ei peitä katveeseen.

Monelle meistä Ruben Nirvi oli myös opettaja. Luennoipa hän dosenttina meille vasta-alkaville karjala-aunuksen alkeiskurssia tai professorina jo pitemmälle ehtineille omia havaintojaan inkeröismurteiden sanastokerrostumista — pari esimerkkiä mainitakseni —, hän oli eloisa ja innostava tutkimukseen johdattaja. Niin hän oli myös seminaareissaan ja opinäytteitä mieskohtaisesti ohjatessaan. Hän ymmärsi oppilaitaan ja hän seurasi heidän vaihteita myötäeläen. Hänen opettajuutensa säilyy kirkkaana muistosamme.

Erityisesti muistamme Ruben Nirviä ihmisenä ja ystävänä: lämminhenkisenä, eläytyvänä, avoimena. Kun hän pitkän työn tehtyään jäi eläkkeelle yliopistovirastaan, hänellä oli aikaa ja onneksi myös virkeyttä omistautua omille tutkimuksilleen. Mutta sosiaalisen mielenlaatunsa mukaisesti hän samalla seurasi aikaansa

Katsauksia

vireästi eikä jättäytynyt syrjään siitä mitä muualla tapahtui. Hän liikuskeili usein Catrenianumin käytävällä, pistäytyi työhuoneisiin, tapaili tuttujaan ja vaihtoi heidän kanssaan ajatuksia. Hän otti myös mielellään osaa erilaisiin tapaamisiin: tieteellisten seurojen kokouksiin, alamme laajempiin kokoontumisiin, yhteisiin viihtyjäisiin. Elävänä ja tuoreena meillä on muistikuva vanhanakin nuorekkaasta, muita muistavasta Ruben Nirvistä.

Ruben Nirvi antoi meille paljon. Me puolestamme muistellemme häntä kiitollisin mielin: tutkijaa, opettajaa, ystävää.

TERHO ITKONEN